

Marsai Viktor

Külföldi katonai beavatkozás Maliban – az Opération Serval háttere és eredményei

Egy nappal azután, hogy 2013. január 10-én az Anszár ad-Din iszlamista csoport és a vele szövetséges radikális milíciák fegyveresei elfoglalták a stratégiai jelentőségű Konna városát, a francia légierő egységei megkezdték a felkelők elleni légcsapásokat, pár nappal később pedig a szárazföldi alakulatok is bekapcsolódtak a küzdelembe. Az Opération Serval megindításakor Párizs és a mögötte álló nyugati országok abban reménykedtek, hogy márciusra sikerül véget vetniük a konfliktusnak, és Franciaország megkezdheti csapatai kivonását a nyugat-afrikai országból. Az azóta eltelt időben a francia inváziós erők és az afrikai békefenntartók látszólag komoly katonai eredményeket értek el, a helyzet tartós rendezése és a térség stabilizálódása azonban még várat magára, sőt a mali politikai erők, illetve az iszlamisták változó taktikája egyre inkább egy elhúzódó háború képét vetíti előre. Így miközben a nemzetközi közösség elismerte a francia beavatkozás szükségességét, a válságkezelés körülményei, a késlekedés komoly kritikákra adott okot. Az elemzés a nemzetközi válságkezelési tapasztalatok tükrében vizsgálja a Maliban kialakult helyzetet, az elmúlt hónapok eseményeit és az események lehetséges kimenetelét.

A nemzetközi válságkezelés kudarca

A francia alakulatok mali intervenciójának, az *Opération Serval*-nak a megindítása a politikusok és szakértők¹ egyöntetű vélekedése szerint létfontosságú lépés volt annak érdekében, hogy megakadályozzák a nyugat-afrikai ország szétesését és a radikális iszlamista csoportok további rohamos erősödését. A világsajtóban az elmúlt napokban több, Francois Hollande francia elnök fellépését elismerő írás is megjelent, aki – rácafolva kritikusi véleményére, miszerint nem alkalmas a gyors cselekvésre – a határozott intervencióval megmentette Bamakót az iszlamisták ostromától. Az elemzők többsége – részben jogosan – a szemben álló erők számbavételével, valamint a harcok kimenetelének, regionális és belpolitikai hatásainak latolgatásával van elfoglalva. Mielőtt azonban – csatlakozva a már említett többséghez – belevágnánk a francia haditechnika legmodernebb eszközeit felvultató művelet elemzésébe, érdemes a jelenlegi eseményeket tágabb perspektívában, a nemzetközi válságkezelési gyakorlat tükrében értékelni. Ez ugyanis arra hívja fel a figyelmünket, hogy a kétségkívül pozitív lépésként értékelhető, sorsfordító francia beavatkozás mellett a nemzetközi közösség számos hibát és mulasztást követett el a mali válság eddigi kezelésében.

Nem elsősorban azért, mert az ilyen jellegű műveleteknél kötelezően felmerülő kérdésekre/kétségekre – „*meddig maradnak a franciák?*”, „*mi a kívánatos végállapot?*”, „*milyen*

1 No End to Conflict in Sight. *allafrica.com*, 2013. 01. 15.; Coolsaet, Rik – Biscop, Sven – Coelmont, Jo: *Mali: Another European Intervention without the EU? Security Policy Brief*, No. 42. Egmont Institute, 2013. január.

távlati megoldása lehet a konfliktusnak?” – még nincs kielégítő válasz. Hanem azért, mert a mali válság, azon belül is az elmúlt egy hét eseményei rávilágítottak arra a szomorú tényre, hogy húsz évvel a balkáni konfliktus kitörése vagy épp több mint tizenegy év afganisztáni szerepvállalása után a nemzetközi közösség – és itt hangsúlyosan nem csak a Nyugatról van szó – válságkezelő képességei továbbra is esetlegesen és korlátozottan működnek. Mali arra hívja fel a figyelmet, hogy a különféle szereplők a gyakorlatban keveset – vagy legalábbis nem eleget – tanultak az elmúlt évtizedek Boszniában, Koszovóban, Afganisztánban, Irakban, Líbiában, Szomáliában vérrel-verejtékkel kivívott sikereiből, illetve kudarciból, és továbbra is a pillanatnyi politikai konstellációknak engedve avatkoznak be vagy épp tartják távol magukat egyes regionális konfliktusoktól.

Ma már valamennyi szereplő egyetért abban, hogy a válságok kezelése nem a tűzoltásnál kezdődik. A megelőző diplomácia, a korai előrejelzés, a hírszerzési információk feldolgozása, értékelése, elemzése, majd a szükséges lépések megtétele azért is létfontosságú, mert ezek révén emberéleteket, euró-, illetve dollármilliárdokat lehet megspórolni – ami a jelenlegi gazdasági válság időszakában fontos szempont. A gyakorlat mégsem látszik igazolni a már unalomig ismételt következtetéseket. A Kaddáfi-rezsim 2011-es őszi bukásától a 2013. januári mali helyzetig, amint azt látni fogjuk, jól kiszámítható, szinte nyílegyenes út vezetett. Sajnálatos módon azonban a nyilvánvaló jelek, az elemzői figyelmeztetések ellenére a nemzetközi fellépésre közel egy évet kellett várni, amikor a felkelés már nem csupán Mali egységét, de az egész térség, közvetetten pedig Európa stabilitását is veszélyeztette, azzal fenyegetve, hogy Afganisztán, Jemen és Szomália után a globális dzsihad új bástyája alakult ki Nyugat-Afrikában.

Éppen ezért az Opération Serval sokkal inkább a késői tűzoltás, mint a valóban átgondolt válságkezelés műfajába sorolható. A műveletek még épphogy elkezdődtek, és a pontosan meg nem határozott végállapot elérése legjobb esetben is hónapokba telhet. Az eddig elvégzett alapos elemzői munkához csatlakozóan az alábbiakban megpróbáljuk bemutatni a válság dimenzióit, és abból következtetni a lehetséges forgatókönyvekre.

A mali válság kialakulása

A jelenlegi mali helyzet kialakulása közvetlenül a tuareg népcsoport függetlenségi küzdelmeihez köthető. A berber eredetű, a mai Líbia, Mali, Niger, Algéria és Burkina Faso területén élő népcsoport 2000 éve, a teve elterjedése óta a transzszaharai kereskedelem fő működtetője. Bár szerepük az atlanti útvonalak megnyílásával némileg csökkent, a népcsoport tagjai továbbra is azon kevesek közé tartoznak, akik nagy biztonsággal képesek mozogni a Szahara ismeretlen és veszélyes sivatagában.² Ez óriási előny számukra egy olyan hadszíntéren, amelynek viszonyai között esetenként még a legmodernebb navigációs technikák is csődöt mondanak.³ Ráadásul a tuaregek az arany és a só helyett ma már új árucikkkel kereskednek: üzemanyaggal, élelmiszerrel, kábítószerrel, fegyverekkel. Utóbbiakhoz a nagy számban a kifosztott líbiai fegyverraktárakból jutottak hozzá.⁴

2 Mali Crisis: Who's who? *bbc.co.uk*, 2013. 03. 12.

3 Egyes híresztelések szerint a líbiai műveletek során több nyugati különleges egység is eltévedt a sivatagban. Besenyő János – Marsai Viktor: Országismertető. Líbia. MH Összshaderónemi Parancsnokság, Székesfehérvár, 2012. 4. o.

4 Libya: Peace Lost in the Desert. *allafrica.com*, 2012. 04. 28.

A tuareg népcsoport Mali 1960-as függetlenné válása óta folyamatos konfrontációban áll Bamakóval. A központoktól távoli, messzi sivatagokban élő, világos bőrszínű nomádok többször is kifejezték elégedetlenségüket, miszerint a központi kormányzat elhanyagolja és marginalizálja őket. Mali történetét ezért végigkísérik a kisebb-nagyobb tuareg felkelések. A legutóbbira 2007 és 2009 között került sor Aghali Alambo és Ibrahim Ag Bahanga vezetésével. A két parancsnok Líbiában kapott kiképzést, és élvezte Kaddáfi elnök támogatását.⁵ Mindazonáltal nem voltak képesek megdönteni a központi kormányt, és elérni független államuk, Azawad létrehozását.

A döntő fordulatot a tuaregek függetlenségi küzdelmében különös módon a Kaddáfi-rezsim összeomlása hozta el. A nyolcvanas évektől kezdve a tuareg zsoldosok a törzsi ellentétektől szabdalt Líbiában a rendszer fő támaszát jelentették. A líbiai polgárháború kitörésekor közel 6000 tuareg fegyveres állt a diktátor szolgálatában, akik félelmetes ellenfélnek számítottak a harcmezőn. A berber harcosok fele elesett a háborúban, körülbelül háromezren azonban – mérhetetlen mennyiségű fegyverzettel együtt – visszatértek az anyaországba, így részben Maliba.⁶ A harcosok ezen hulláma új lendületet adott a függetlenségi küzdelemnek, amely már 2011 őszén fellángolt Nyugat-Afrikában. A tuaregek 2011 októberében létrehozták MNLA (*Mouvement National pour la Libération de l'Azawad* – Nemzeti Mozgalom Azawad Felszabadításáért) nevű ernyőszervezetüket, és a korábbi „üss és fuss el” taktikájuk helyett egyre többször vállalták a szemtől szembeni konfrontációt a mali kormányerőkkel.⁷

Mali hosszú éveken keresztül a térség egyik mintaállamának számított. Amadou Toumani Touré tábornok 1991-ben lett az ország elnöke, miután egy demokratikus felkelést követő katonai puccs véget vetett Moussa Traoré katonai diktatúrájának. Touré levezényelte a demokratikus átmenetet, és fokozatosan átadta az irányítást a civil közigazgatás kezébe, kiérdemelve ezzel a lakosság és a külföld megbecsülését, illetve „a demokrácia katonája” becenevet. Touré így könnyedén megnyerte a 2002-es és 2007-es elnökválasztást is. Ezt követően azonban pozíciói fokozatosan gyengülni kezdtek. Az elnök egyre nagyobb teret engedett a korrupció elburjánzásának, miközben szinte semmit sem tett az ország északi részeit fenyegető tuareg felkelők és iszlamista terrorcsoportok ellen. 2012-re az elnök elvesztette egykori támogatóit, és az országban egyre nőtt az elégedetlenség. Megbízatása múlt év áprilisában járt volna le, de nem volt rá lehetősége, hogy kitöltse mandátumát: 2012 márciusában katonai puccs döntötte meg hatalmát.⁸ A spontánnak tűnő akció az elnöki palotától 10 kilométerre, a Bamako külvárosában fekvő Kati katonai bázisról indult ki Amadou Sanogo százados vezetésével, aki azon kevés tisztek közé tartozott, aki nem menekült el a fosztogató és lázongó közkatonák elől.⁹

A márciusi puccsot és az azt követő eseményeket a nemzetközi közösség – elsősorban az Egyesült Államok és Franciaország – két okból is súlyos kudarcként élte meg: egyrészt a demokrácia instabilitása, másrészt a mali hadsereg gyors összeomlása miatt. Touré megbuktatása a katonák részéről azt jelezte, hogy a társadalom szövetében a húsz éve

5 Besenyő – Marsai: i. m. 92–93. o.

6 Látható légió. Tuareg felkelés Maliban. *HVG*, 2012. 12. sz. (2012. március 21.), 22–23. o.

7 Mali, a Tuareg Rebellion – Without Gadhafi. *news.yahoo.com*, 2012. 01. 26.

8 Mali Crisis: Who's who? *bbc.co.uk*, 2013. 03. 12.

9 Uo.

fennálló demokrácia a látszat ellenére nem vert mély gyökeret: az éltanulóként számon tartott Mali azonnal antidemokratikus megoldásokat keresett, amikor úgy tűnt, hogy a civil kormányzat nem képes úrrá lenni a káoszon. A puccsot ráadásul az a hadsereg hajtott végre, amelynek kiképzésére és demokratikus attitűdjének megerősítésére a külföldi szereplők komoly erőfeszítéseket tettek. Az Egyesült Államok például a Transzszaharai Terrorellenes Partnerség (*Trans Sahara Counterterrorism Partnership – TSCTP*) keretében dollár százmilliókat költött el arra, hogy a térség államaiban – Mali mellett Mauritániában, Nigerben, Szenegálban, Burkina Fasóban, Csádban és Nigériában – a nemzetközi együttműködés, koordináció mélyítésével, a demokratikus kormányzat megerősítésével, a radikális ideológiák elleni küzdelemmel, valamint a katonai képességek fejlesztésével növelje a partnerország terrorellenes kapacitásait.¹⁰ Ehhez képest a mali puccs vezetését épp az a Sanogo százados vette át, aki maga is amerikai kiképzést kapott.¹¹ Ahogy az Egyesült Államok afrikai regionális stratégiai parancsnokságának, az AFRICOM-nak a vezetője, Carter F. Ham tábornok nyilatkozta: *„Végtelenül lehangoló, hogy egy tiszt, akit korábban mi képeztünk ki, részt vett egy megválasztott kormányzat katonai megdöntésében.”*¹²

A puccs ráadásul nem hozott belpolitikai stabilitást. Miután a Nyugat-afrikai Gazdasági Közösség, az ECOWAS a törvénytelen hatalomátvétel hatására gazdasági szankciókat léptetett életbe Malival szemben, az Afrikai Unió pedig felfüggesztette az ország tagságát, a katonai junta hajlott a tárgyalásokra. A Burkina Fasó-i elnök, Blaise Compaoré közvetítésével folyó tárgyalásokon Amadou Sanogo 2012 áprilisában beleegyezett, hogy visszaadja a hatalmat a civil adminisztrációnak. A rendkívül népszerűtlenné vált Touré helyett azonban a parlament elnökét, Dioncounda Traorét tették meg ideiglenes államfőnek.¹³ Traoré helyzete azonban korántsem volt könnyű. Sanogóval szemben kevésbé karizmatikus politikus volt, ráadásul neve összekapcsolódott rossz emlékű elődjének kormányzásával. A külföldiek közül sokan a junta bábját látták benne, míg saját lakossága tartott Touré impotens politikájának továbbvitelétől. Május végén az ECOWAS és Sanogo megállapodtak abban, hogy Traoré még egy évig betölti az elnöki pozíciót, hogy biztosítsa az északi felkelés leveréséhez szükséges stabilitást, és megszervezze a választásokat. Erre válaszul zavargások törtek ki Bamakóban, és a márciusi puccsot éltető tömeg – egy Dioncounda Traoré feliratú koporsót magasba emelve – megrohanta az elnöki palotát. A hadsereg nagy része lábhoz tett fegyverrel nézte végig az eseményeket, melyek kis híján Traoré meglincselésével végződtek. Az államfő csak néhány önfeláldozó testőrének köszönhette életét: eszméletlen állapotban került kórházba, de maradandó sérüléseket nem szenvedett.¹⁴ A feszült légkört jól jellemezte, hogy a hetvenéves Traoré ezt követően két hónapra Franciaországba utazott „gyógykezelésre”, és csak júliusban tért haza.¹⁵ Bár Sanogóban volt annyi reálpolitikai érzék, hogy nem engedte elfajulni a helyzetet, és tiszteletben tartotta az ECOWAS-szal kötött megállapodást, a civil adminisztráció és a hadsereg közti feszültség fennmaradt.

10 *Trans Sahara Counterterrorism Partnership – TSCTP*. globalsecurity.org, 2013

11 *Mali Crisis: Who's who?* bbc.co.uk, 2013. 03. 12.

12 *French Strikes in Mali Supplant Caution of U.S.* nytimes.com, 2013. 01. 14.

13 *Parliament Head Returns to Mali as Interim President.* usatoday.com, 2012. 07. 04.

14 *Mali President Traore Beaten Up by Protesters.* bbc.co.uk, 2012. 05. 21.

15 *Mali's President Dioncounda Traore Returns from Paris.* bbc.co.uk, 2012. 07. 27.

A belpolitikai zavarok mellett a már említett másik probléma a hadsereg összeomlása volt. A terrroellenes küzdelemhez kapcsolódva Franciaország¹⁶ és az USA is komoly erőfeszítéseket tett a mali hadsereg megfelelő kiképzésére, felszerelésére, hogy így gátolják meg a térségben egyre erősebbé váló AQMI-sejtek (*Al-Quaida au Maghreb islamique – Iszlám Maghreb al-Káidája*) és más dzsihadista csoportok térnyerését. Az MNLA felkelése azonban megmutatta a felkészítés hiányosságait. Az amerikai kiképzők nem vették kellő mértékben figyelembe, hogy a felkészített alakulatok döntően tuaregekből állnak – tuareg parancsnokok alatt. A felkelés elfojtására északra küldött négy elit egységből három átvált a felkelőkhöz, ami a más alakulatoktól dezertált katonákkal együtt nagyjából 1600 főt és számtalan fegyvert jelentett. Az amerikaiak azzal védekeztek, hogy kiképzési programjuk messze nem volt olyan átfogó, mint a hasonló jellegű iraki és afganisztáni szerepvállalásuk. Az adminisztráció részéről számos kritika érte az amerikai hírszerzést és felderítést is, amiért nem jelezték időben a puccsveszélyt. A Pentagon egyik bizalmas belső jelentése szerint ez azért történt, mert a lázadás nagyon gyorsan bontakozott ki, ráadásul olyan alacsony szintről, amely már nem állt a szűkös kapacitásokkal működő hírszerzés megfigyelése alatt.¹⁷

Az iszlamisták felemelkedése

A Maliban kialakult helyzetnek leginkább az adott nemzetközi dimenziót, hogy az MNLA felkelését kihasználva a térségben működő különféle iszlamista csoportok is bekapcsolódtak a fegyveres küzdelembe. Alapvetően három csoportról, az Anszár ad-Dínről, az MUJAO-ról és az AQMI-ről érdemes részletesen beszélnünk.

Az Anszár ad-Dín (jelentése: „a hit védelmezői”) egy szintén elsősorban tuaregekből álló szervezet. Tagjainak egy része – hasonlóan az MNLA-hoz – Kaddáfi szolgálatából tért haza 2011 végén. Szemben azonban a szekuláris MNLA-val, az Anszár ad-Dín iszlamista alapokon kívánja újjászervezni Malit. Nem akar önálló tuareg államot létrehozni, de az egész országra ki akarja terjeszteni a saría törvénykezést. Bár az Anszár ad-Dín inkább nacionalista, mint nemzetközi alapokon áll, és terveiben egyelőre nem tekint túl Mali határain, vezetője, Iya Ag Ghali az unokatestvére az AQMI parancsnokának, Hamada Ag Hamának. Így az AQMI és az Anszár ad-Dín között fennálló kapcsolat megkérdőjelezhetetlen.¹⁸ A szervezetek napi tevékenységében gyakran elmosódnak a határok: az Anszár ad-Dín által megszállt területekről több esetben is jött információ gyerekkatonák besorozásáról, csonkításokról, házasságtörésért való megkövezésről. Az iszlám misztikus irányzatát követő szúfikát üldöző csoportnak döntő része volt az UNESCO világörökségi listáján szereplő Sidi Jahya mecset kapujának elpusztításában és a szúfi szentek sírhelyeinek lerombolásában.¹⁹ A nagyjából 500–1000 harcossal rendelkező Anszár ad-Dín betiltotta az alkoholfogyasztást, illetve a férfiak és nők közti érintkezést a köztereken. A szervezet

16 Marsai Viktor – Szij Dóra: Afrika és a terrorizmus – Az al-Káida jelenség a fekete kontinensen. *Afrika Tanulmányok*, 2011. 1. sz. 41–66. o.

17 French Strikes in Mali Supplant Caution of U.S. *nytimes.com*, 2013. 01. 14.

18 Islamist Fighters Call for Sharia Law in Mali. *vanguardngr.com*, 2012. 03. 13.

19 Defiant Mali Islamists Pursue Wrecking of Timbuktu. *reuters.com*, 2012. 07. 02.

egyre inkább nyit az arab etnikumú csoportok felé is, ennek elősegítésére született meg 2012 decemberében a szervezet Anszár al-Saría nevű szárnya. Egyesek szerint ez a lépés valójában a csoport vezetői közti belső feszültségeket volt hivatott leplezni. Az Anszár ad-Dín a jelenlegi mali harcok fő előidézője és az iszlamista csoportok fő ernyőszervezete. 2012 óta tartó előretörésük eredményeképpen az északi területek nagyvárosai – Timbuktu, Gao, Kidal – az ellenőrzésük alá kerültek. Szemben az AQMI-vel vagy a MUJAO-val, az Anszár ad-Dínnel legalábbis elméletben van esély valamiféle politikai megállapodás megkötésére, a realitása azonban csekély.²⁰

Az AQMI és a belőle kivált MUJAO (*Le Mouvement pour l'unicité et le jihad en Afrique de l'Ouest – Mozgalom az Egységért és a Dzsiháért Nyugat-Afrikában*) radikális ideológiája nem hagy teret ilyen lehetőségeknek. A csoportok szóvivői többször is kijelentették, hogy nem hajlandók tárgyalni a „hitetlen” mali kormánnyal, és céljuk a dzsihá elterjesztése Nyugat-Afrikában.²¹ A két szervezet abban is különbözik az Anszár ad-Díntől, hogy külföldi – algériai és mauritániai – parancsnokok vezetése alatt állnak, és harcosaik többsége nem tuareg. Az AQMI és a MUJAO különállásának okát sokan az arab–fekete-afrikai szembenállásban látják: a MUJAO nyilatkozatai elsősorban a szubszaharai területek fekete lakosságának szólnak, míg az AQMI – hálózatai révén is – sokkal inkább kötődik a Maghrebhez. Ez azonban Mali csataterein nem sok jelentőséggel bír.²² Nagy súllyal esik viszont latba, hogy részben az iszlamisták soraiban is megtalálható tuareg csoportoknak köszönhetően, részben azért, mert a különféle sejtek – elsősorban Algériában – már évtizedek óta vívják harcukat a térségben, az iszlamisták is kiveszik a részüket az illegális kereskedelemből. Egyes szakértők szerint ezért – kiegészítve az emberrablásokból származó jövedelemmel – anyagi forrásaik és ellátásuk stabilabb, mint az MNLA esetében.²³ A csoportok kezén óriási összegek folynak keresztül, mivel itt vezet a Latin-Amerikából Európába érkező kokainszállítmányok egyik fő csempészútvonala. Éves szinten a Bissau-Guineába érkező tengeri szállítmányok értéke helyi szinten 1,8 milliárd dollár körül mozog; az európai piacon azonban ez az összeg megtízszereződik.²⁴ A tengeri szállítás mellett pedig a fő szárazföldi útvonalak az iszlamistákon és a tuaregeken keresztül vezetnek Bissau-Guineából Európába.²⁵

A mali helyzet súlyosságát az adja, hogy a bemutatott iszlamista csoportok nem csupán bekapcsolódtak az MNLA szekuláris függetlenségi küzdelmébe, hanem pár hónap leforgása alatt radikálisan új pályára is állították annak menetét. A szeparatista küzdelemből az MNLA marginalizálásával egy alapvetően iszlamista alapokon álló felkelés jött létre, amely nem csupán az északi területek önállóságát, hanem egész Mali radikális átformálását szeretné elérni.²⁶

A március 22-i puccsot követő offenzívában az iszlamisták még csak mellékszereplők voltak az MNLA mellett. A belpolitikai zűrzavart kihasználva a szövetségesek tíz nap le-

20 North Mali Islamist Group Ansar Dine Brings New Members Into its Fold. *foxnews.com*, 2012. 01. 20.

21 Uo.

22 Mali's Irrevocable Crisis. *aljazeera.com*, 2012. 04. 16.

23 Mali Crisis: Who's who? *bbc.co.uk*, 2013. 03. 12.

24 How a Tiny West African County Became the World's First Narco-state? *theguardian.co.uk*, 2008. 03. 09.

25 Pham, J. Peter: The Challenges of Mali. *allafrica.com*, 2012. 11. 29.

26 Defiant Mali Islamists Pursue Wrecking of Timbuktu. *reuters.com*, 2012. 07 02.

forgása alatt elfoglalták az északi nagyvárosokat, Timbuktu, Gaot és Kidalt.²⁷ Áprilisra azonban az Anszár ad-Dín már olyan erősnek érezte magát, hogy bevezette a sariát Timbuktuiban,²⁸ és elutasította az MNLA függetlenségi deklarációját. Eddigre a harcok és az iszlamisták elől menekülve már több mint 200 000 ember hagyta el otthonát.²⁹ Az iszlamisták és a szeparatisták egyre inkább eltávolodtak egymástól: május végén, június elején még tettek kísérleteket egy egységfront létrehozására,³⁰ ám ezek nem jártak sikerrel, és egyre nyilvánvalóbbá vált a felek közti ideológiai ellentét. Június végére az iszlamista csoportok – a helyi, mérsékelt lakosság ellenállása dacára – szinte az összes nagyobb városban bevezették a sariát, és kiverték onnan az MNLA erőit.³¹

A Maliban tevékenykedő iszlamista csoportok a nemzetközi dzsihádisták számára is kedvező körülményeket teremtettek. Afganisztánnal, Pakisztánnal, Szomáliával vagy Jemennel szemben a nyugat-afrikai országban a külföldi jelenlét minimális volt. A radikálisoknak itt nem kell attól tartaniuk, hogy drónokról indított rakéták végeznek velük, és minden lépésüket műholdak kísérik. Szomáli, nigériai, szudáni, jemeni mudzsahedek tűntek fel a Szaharában, hogy segítsék hittársaik küzdelmét. Az új hadszíntér ráadásul távlati perspektívában hídként szolgálhat az északon tevékenykedő AQMI-sejtek, illetve a nigériai Boko Haram között. A globális dzsihádisták pozícióit a térségben erősítette, hogy az arab tavasz zúrzavarát kihasználva megtöbbszörözték létszámukat, működési területeket és fegyverzetüket. Utóbbi vonatkozásában a nemzetközi szakértőket különösen az eltűnt több ezer SA–7-es légvédelmi rakéta aggasztja.³²

2012 nyarára úgy tűnt, hogy a mali helyzet holtpontra jutott. Az iszlamisták nem vállalkoztak újabb offenzívára, a kormányerők pedig képtelenek voltak ellentámadásba lendülni. Novemberben az Anszár ad-Dín képviselői – tekintettel a formálódó külföldi beavatkozásra – Burkina Fasóban tárgyalóasztalhoz ültek a közvetítéssel megbízott ECOWAS-szal.³³ Úgy tűnt, talán mégsem lesz szükség külföldi beavatkozásra. December elején Ouagadougouban az Anszár ad-Dín, az MNLA és a mali kormány képviselői meggyeztek a tűzszünetről, valamint arról, hogy tiszteletben tartják Mali területi egységét, és nem működnek együtt a radikális csoportokkal, valamint a terroristákkal. Az MNLA azt nyilatkozta, hajlandó megelégedni az autonómiával is. Ugyanakkor az Anszár ad-Dín radikális szárnya a megegyezés dacára azt nyilatkozta, Bamako valójában nem akar megállapodást. Az iszlamisták kemény hangneme kérdéssé tette az ouagadougoui megállapodás fenntarthatóságát.³⁴

27 Gains of Mali's Tuareg Rebels Appear Permanent, Analysts Say. *lattimes.com*, 2012. 04. 04.

28 Mali: Timbuktu Heritage May be Threatened, UNESCO Says. *bbc.co.uk*, 2012. 04. 03.

29 Confusion in Mali After Tuareg Independence Claim. *modernghana.com*, 2012. 04. 06.

30 Mali Islamists Reopen Talks with Tuareg Rebels. *voanews.com*, 2012. 06. 02.

31 Mali Rebel Groups Clash in Kidal. *bbc.co.uk*, 2012. 06. 08.; Islamists Seize North Mali Town, at Least 21 Dead in Clashes. *vanguardngr.com*, 2012. 06. 27.

32 Islamists Pose Threat to French Interests in Africa. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 14.

33 Can the Jihadists be Stopped? *economist.com*, 2012. 11. 10.

34 Mali: Touareg Rebels, Mali Meet in Ouagadougou. *allafrica.com*, 2012. 12. 05.

A nemzetközi közösség reakciói

Miközben Bamako a lázadókkal tárgyalt, a belpolitikában pedig mély megosztottság uralkodott – decemberben a hadsereg leváltotta a miniszterelnököt³⁵ –, Mali lakossága egyre kétségbeesettebben várta a megoldást az elhúzódó válságra. 2012 decemberében Bamakóban ezer ember részvételével demonstrációra került sor, melynek során a felvonulók sürgették a külföldi beavatkozást.³⁶ A felkelők ellenőrzése alatt álló területekről is egyre elkeseredettebb és türelmetlenebb megnyilvánulások jelentek meg a sajtóban az iszlamista terror alatt élő civilek és helyi vezetők részéről.³⁷ Ezzel párhuzamosan a francia külügyminiszter, Laurent Fabius azt nyilatkozta, hogy a kialakult válság „nem csupán Malira és afrikai szomszédaira, de magára Európára nézve is fenyegetést jelent”.³⁸ A beavatkozás tehát mindenki érdeke volt, a lehetséges szereplők többsége mégis ódzkodott az intervenciótól.

A nemzetközi közösségben mély megosztottság uralkodott a tekintetben, hogy ki, hogyan és mikor avatkozzon be Maliban. Az viszonylag hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az ENSZ egy afrikaiak által vezetett műveletet preferálna, amelynek végrehajtója a már komoly tapasztalatokkal rendelkező ECOWAS lehetett volna. A nyugati közösség – érintettsége ellenére – a vitatott líbiai művelet után egy évvel nem szívesen vállalkozott volna egy újabb intervencióra, és jobbnak látta volna afrikai katonák bevetését, ugyanakkor a fővárosokban kételkedtek abban, hogy az eddigi beavatkozások viszonyaitól eltérő, komoly kihívásokat támaztó mali földrajzi környezetben az ECOWAS sikeresen tudna működni. Az EU ugyan októberben meglebegtette egy támogató misszió létesítését,³⁹ a fő kérdés azonban továbbra is az maradt, ki vállalkozik arra, hogy csapatokat vezényeljen a veszélyes északi területekre. A szállítási kapacitás, a felderítés és hírszerzés, a korszerű navigációs eszközök, a páncélozott járművek, valamint a légi erő terén megmutatkozó afrikai képességihiányok miatt pedig szinte biztos volt, hogy az ECOWAS rászorul majd nyugati harctámogató erők bevetésére.

A nyugat-afrikai szervezet végül – tekintettel a válság kezelésében való addigi közreműködésére – különösebb rábeszélés nélkül vállalkozott arra, hogy kiállít egy 3300 fős kontingenst, azonban a beavatkozáshoz szükséges ENSZ BT-határozat megalkotása lassan haladt. A Biztonsági Tanács, okulva az elmúlt évek válságkezelési tapasztalataiból, olyan tervet szeretett volna látni, amely megvalósítható, és valóban elősegíti a helyzet rendezését. Az ECOWAS 2012. október 12-én 45 napot kapott a BT-től, hogy jóváhagyható tervvel álljon elő. Ugyanakkor – valószínűleg a november-decemberi, Bamako és az iszlamisták között folyó tárgyalások hatására – a Nyugat-afrikai Gazdasági Közösség nem siettetett az ENSZ-határozat megszületését.⁴⁰ Kis ideig valószínűleg az ECOWAS is azt remélte, hogy egy költséges és kockázatos beavatkozás nélkül sikerül véget vetni a mali válságnak. De maga Ban Ki Mun ENSZ-főtitkár is igyekezett elkerülni a műveletet, s késleltette a folyamatot, aminek aztán a felek közti kölcsönös vádaskodás lett a vége.⁴¹ Az ENSZ BT végül

35 President Appoints New PM. *allafrica.com*, 2012. 12. 12.

36 Mallians Rally for Military Intervention. *allafrica.com*, 2012. 12. 09.

37 Frustration Over Government Inaction. *allafrica.com*, 2013. 01. 03.

38 Pham, J. Peter: i. m.

39 Germany Will Not be Able to Ignore EU's Call to Mali. *spiegel.de*, 2012. 12. 24.

40 ECOWAS Still Exploring Options of Dialogue, Says Ashiru. *allafrica.com*, 2012. 11. 13.

41 African Union, UN Disagree Over Mali Plan. *allafrica.com*, 2012. 12. 04.

csak 2012. december 20-án fogadta el 2085-ös számú határozatát, amely felhatalmazta az ECOWAS-t egy támogató misszió, az AFISMA megindítására. Az AFISMA mandátuma a mali kormányerők kiképzése és megerősítése mellett kiterjedt a hadsereg támogatására az északi területek stabilizálásában, a biztonsági környezet javításában, valamint a civil lakosság és a humanitárius szervezetek védelmében.⁴² Az AFISMA bevetését azonban a legtöbben csak 2013 második felére várták.⁴³ A helyzet megoldása tehát még január első napjaiban is kétségbeesetten távolinak látszott.

Az iszlamista offenzíva és a francia beavatkozás

2013. január 7-én az iszlamista erők több hónap után ismét elég erősnek érezték magukat, hogy folytassák offenzívájukat a kormányerők ellen. A támadás célpontja, amelyben az Anszár ad-Dín mellett az AQMI és a MUJAO egységei is részt vettek, Sevaré, Konna, illetve Mopti városok voltak. A kormányerők ellenállása szinte azonnal összeomlott.⁴⁴ A mauritániai határnál fekvő Douentzából, illetve a déli Leréből induló akciókba a francia hírszerzés szerint 200 gépjármű és több ezer harcos kapcsolódott be. Hamar egyértelművé vált, hogy az offenzíva nem csupán a Bamakóval való megállapodást elősegítő nyomásgyakorlás része: az iszlamisták az említett városok elfoglalásával megnyitották volna az utat dél felé, közvetlenül is veszélyeztetve a fővárost.⁴⁵ Ugyan egyes szakértők megkérdőjelezték, hogy a jelenlegi támadás végső célja valóban Bamako lett volna,⁴⁶ az iszlamista előretörésben rejlő kockázat óriási volt. Sevaré, Konna, Mopti elfoglalásával állandósult volna a főváros elleni iszlamista fenyegetés. Sevaré repülőtere ráadásul Bamakóé mellett az egyetlen olyan légikikötő az országban, amely képes nehéz teherszállító repülőgépek fogadására. Sevaré eleste minden külföldi intervenciót logisztikai rémálommá változtatott volna.⁴⁷ Az iszlamista előretörés megállíthatatlannak tűnt: január 10-én a felkelők bevettek Moptit és Konnat, és már közvetlenül Sevarét fenyegették. Traoré elnök a reménytelen helyzetben az ENSZ és Franciaország beavatkozását kérte.⁴⁸

Francois Hollande az események hatására döntött katonai erő bevetéséről. A francia hírszerzés kétségkívül jól működött: ahhoz, hogy a január 11-én hajnalban induló támadásra a légierő megfelelően felkészülhessen, az kellett, hogy a döntés napokkal korábban megszülessen. Ez azt jelenti, hogy a franciák már 7–8-án tisztában voltak az iszlamista offenzíva méreteivel és a mali kormányerők állapotával.

Maliban a franciáknak nem voltak bázisaik, a környező állomokban azonban körülbelül 3500 katonájuk állomásozott.⁴⁹ A műveletben a jelenlegi tervek mellett összesen 2500 francia katona kerül mozgósításra, ebből január 16-án már 1700-an bekapcsolódtak a harcokba.⁵⁰

42 UNSCR 2085/2012. *un.org*, 2012. 12. 20.

43 Frustration Over Mali Government Inaction. *irinnews.org*, 2013. 01. 03.

44 Al-Qaeda Leads Attack on Malian Troops. *allafrica.com*, 2013. 01. 08.

45 How Was it Dragged into the Malian Conflict? *bbc.co.uk*, 2013. 01. 14.

46 No End to Conflict in Sight. *allafrica.com*, 2013. 01. 15.

47 Uo.

48 Mali sürgős segítséget kért az ENSZ-től. *index.hu*, 2013. 01. 11.

49 France's Mali Intervention a Risk for „New” Hollande. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 14.

50 France Launches Ground Campaign against Mali Rebels. *reuters.com*, 2013. 01. 16.

A légitámadások célpontra irányítását Harfang drónok végezték. A 1/7-es Provence vadászrepülőgép-század Rafale-jai a közép-franciaországi Saint Dizier repülőteréről érkeztek a csádi N'Djaména, és ez lett fő bázisuk.⁵¹ A Rafale-ok mellett az eredetileg is Csádban állomásozó két Mirage F1 CR és hat Mirage 2000 D⁵² is bekapcsolódott a küzdelembe. A szárazföldi erőket – zömében idegenlégiós, légideszant és tengerészgyalogos egységeket – szintén Csádból és Elefántcsontpartról csoportosították át Maliba. Az alakulatok telepítésében fontos szerepet játszottak a brit és kanadai légierő által felajánlott C-17-es nehéz szállító repülőgépek. Belgium és Dánia szintén küldött szállító egységeket az Opération Serval számára.⁵³ A beérkező francia szárazföldi erőknek a mali hadsereg támogatásán túl fontos szerep jutott az országban tartózkodó hatezer francia állampolgár védelmében is. A nyugat-afrikai térségben – vagyis a potenciális iszlamista válaszcsoportok által leginkább fenyegetett régióban – összességében több mint 30 ezer francia civil él.⁵⁴

A francia légierő első támadását a leginkább fenyegetett Sevaré térségében hajtott végre a Különleges Erők 4. helikopter ezredének Gazelle-jeivel, miközben a légi úton érkező szárazföldi alakulatok biztosították a település repülőterét. Az első harcérintkezés megmutatta, hogy a franciáknak harcedzett ellenfelekkel kell megküzdeniük: az iszlamisták ösztüzében az egyik helikoptert találatok érték, a pilóta életét veszítette, a másodpilóta is csak nagy nehézségek árán volt képes visszavinni a gépet a bázisra, amely olyan súlyosan megrongálódott, hogy az eszközt leírták.⁵⁵

A francia légitámadások a következő napokban is folytatódtak. A masszív műveletek megállították az iszlamisták előrenyomulását, ugyanakkor a kezdeti reményekkel ellentétben arra nem voltak alkalmasak, hogy önmagukban megfordítsák a harcok menetét. Az ellentámadással próbálkozó kormányerőknek a felkelők súlyos veszteségeket okoztak. A kezdeti híresztelések ellenére Konna még január 15-én is az iszlamisták kezén volt.⁵⁶ Bár a helyi jelentések szerint az iszlamisták több nagyobb városból – Gaóból és Timbuktaból – is visszahúzódtak, január 14-én mégis képesek voltak elfoglalni Diabalyt.⁵⁷ A felkelők ereje, az ellenállás hevessége – ahogy Jean-Yves Le Drian védelmi miniszter beismerte – még a franciákat is meglepte.⁵⁸

A Bamakóban csoportosuló francia szárazföldi erők január 15-én este indultak el az északi front felé mintegy 50 különféle páncélozott járművel megerősítve.⁵⁹ A Konna és Diabaly felé tartó gépkocsioszlopokat a főváros lakossága az utcákra kivonulva búcsúztatta, rációfolva azokra a félelmekre, amelyek szerint a helyiek nem néznék jó szemmel az egykori gyarmattartók visszatértét.⁶⁰

51 France Rafale Jets Target Gao in Eastern Mali. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 13.

52 Mali: Lancement de l'opération Serval. *defense.gouv.fr*, 2013. 01. 12.

53 France Military Says Mali Town Konna 'Not Recaptured'. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 15.

54 France Launches Ground Campaign Against Mali Rebels. *reuters.com*, 2013. 01. 16.

55 Mali: Après la mort rapide d'un officier, l'opération militaire s'annonce compliquée. *lemonde.fr*, 2012. 01. 12.

56 France Military Says Mali Town Konna 'Not Recaptured'. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 15.

57 How Was it Dragged into the Malian Conflict? *bbc.co.uk*, 2013. 01. 14.

58 French Set for Key Ground Combat. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 16.

59 France Launches Ground Campaign Against Mali Rebels. *reuters.com*, 2013. 01. 16.

60 French Troops Head North into Unknown. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 16.

A mali belső konfliktusban érintett területek és a tuaregek szállásterülete, illetve követelései

US, Algeria See Moderate Tuaregs as Key to Ending Mali Partition. *blogs.voanews.com*, 2012. 10. 30.

A katonai műveletek értékelése

A 2013. január 11. és május 12. között eltelt időszakot a katonai műveletek szempontjából alapvetően három szakaszra oszthatjuk. Az első a francia légi csapások kezdetétől Kidal visszafoglalásáig (január 30.) tartott. Ennek során a szövetségesek alig két hét leforgása alatt, komolyabb veszteségek nélkül visszafoglalták az északi nagyvárosokat a felkelőktől. A második szakasz során a francia különleges erők – a hozzájuk csatlakozó, sivatagi harcokra is alkalmas csádi alakulatokkal – rövid hadműveleti szünet után február 19-től az *Opération Panther* keretében folytatták offenzívájukat az Adrar des Ifoghas hegységben, hogy szétzúzzák a területre visszavonuló iszlamistákat és megakadályozzák erők újjászervezését, illetve elejét vegyék a készülődő, a dzsihád más hadszíntereiről – Afganisztán, Szomália, Csecsenföld – ismert elhúzódo gerillaháború kialakulásának. A március 25-én véget ért harcok során a francia erők jelentős veszteségeket okoztak a felkelőknek, de – mint az hamarosan kiderült – nem sikerült megtörniük őket, ugyanakkor az intervenció erők is – különösen a csádi kontingens – több tucat halottat és sebesültet veszített az akció során. A küzdelem harmadik szakasza bizonyos szempontból már az *Opération Panther* előtt kezdetét vette, amikor február 8-án és 10-én – az aszimmetrikus háború bevezetőjeként – a felkelők végrehajtották első öngyilkos akcióikat a szövetséges erők ellen.⁶¹ Március folyamán az északi városok és helyőrségeik egyre gyakrabban váltak a különféle rajtaütésszerű akciók célpontjaivá, és Észak-Maliban jelenleg gerillaháború folyik a kormányerők, illetve szövetségesek, valamint a különféle lázadó csoportok között.

61 Mali Conflict: Fear Overtakes Joy in Gao. *bbc.co.uk*, 2013. 02. 13.

A harcok első szakasza (2013. január 11. – január 30.)

Az *Opération Serval* első heteiben a francia hadsereg mintaszerű offenzívában szorította vissza a lázadó erőket Észak-Mali városi területeiről. Francia gyorsreagálású erők helyi beszámolók szerint már január 12-én megjelentek az országban, hogy biztosítsák a stratégiai jelentőségű Sevaré repülőterét, amelyet Konna elestével közvetlenül fenyegetett az iszlamista offenzíva.⁶² A francia szárazföldi csapatok felvonulása ugyan több napot vett igénybe, de egyes információk szerint a főerők január 16-án Diabalynál már összecsaptak a felkelőkkel.⁶³ Január 18-án a mali hadsereg – jelentős francia támogatással – visszafoglalta Diabalyt és Konnat,⁶⁴ bár más információk szerint előbbi város csak 21-én került a szövetségesek kezére.⁶⁵ Január 26-án a francia különleges erők egy helikopterekkel és vadászbombázókkal támogatott akció keretében elfoglalták a legnagyobb északi város, Gao repülőterét, illetve a Niger folyó stratégiai jelentőségű hídját, ami lehetővé tette a település visszafoglalását.⁶⁶ A következő napokban a felkelők harc nélkül kiürítették Timbukut és Kidal.⁶⁷

Bár a franciák igyekeztek a háttérben maradni, már a Diabaly környéki harcoknál megmutatkozott, hogy a mali kormányerők a légi támogatás ellenére sem képesek felülkerekedni az iszlamistákon, és a francia alakulatoknak ki kell venni a részüket a szárazföldi harcokból is.⁶⁸ Bamako képtelen volt újjászervezni fegyveres erejét, és a hadműveletekben a mali csapatok csak statisztaszerepet játszottak. Ugyanakkor a visszatérő kormányerők – bosszúból a tuaregek és az iszlamisták korábbi kegyetlenkedéseiért – több helyen is kivégeztek olyan személyeket, akiket a felkelés támogatásával vádoltak meg.⁶⁹ Mindez nem segítette elő a különféle hadviselő felek, különösen a tuareg MNLA (*Mouvement National de Libération de L'Azawad*) és a központi kormány közti megbékélést. Nem csoda tehát, hogy a Kidal visszafoglaló MNLA nem engedte meg, hogy mali katonák érkezenek a városba, és csak az AFISMA⁷⁰ (*African-led International Support Mission to Mali*) és a francia hadsereg alakulatainak volt hajlandó átadni a város repülőterének ellenőrzését.⁷¹

Az ekkor már csaknem 4000 francia katona előrenyomulása lehetővé tette, hogy az AFISMA időt kapjon csapatai telepítésére. A tervezett 6000 fő beérkezése azonban vontatottan haladt, január végén még csak alig 2000 katona érkezett meg az országba. Ráadásul tisztázatlan volt, hogy melyik szereplő fogja biztosítani a misszió évi egymilliárd dollárba becsült költségét.⁷² Az is kétségesnek tűnt, hogy az afrikai békefenntartók mennyire lesznek képesek átvenni a franciák helyét, különösen a támadó műveletek terén – nem beszélve az ehhez szükséges mandátummódosításról.

62 French Troops Continue Opération Against Mali Islamists. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 12.

63 Mali Conflict: French Fighting Islamists in Diabaly. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 16.

64 Mali Army Retakes Key Towns from Rebels. *Aljazeera.com*, 2013. 01. 18.

65 French Troops Seize Diabaly, Douentza. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 11.

66 French, Malian Forces Capture Gao Rebel Stronghold. *reuters.com*, 2013. 01. 26.

67 Mali Secures Recaptured Towns, Donors Pledge Funds. *reuters.com*, 2013. 01. 29.

68 France Boosts Troop Numbers. *bbc.co.uk*, 2013. 01. 17.

69 Mali Secures Recaptured Towns. *reuters.com*, 2013. 01. 29.

70 A Nyugat-afrikai Gazdasági Közösség (ECOWAS) által működtetett békefenntartó kontingens.

71 French Troops Arrive in Kidal Without Malians. *allafrica.com*, 2013. 01. 30.

72 Mali Secures Recaptured Towns. *reuters.com*, 2013. 01. 29.

A szövetségesek számára a csádi haderő bekapcsolódása átmenetileg áthidalta a problémát. Január 18-án Csád kormánya bejelentette, hogy 2000 fős kontingenssel járul hozzá a felkelők elleni harchoz. Idriss Deby elnök felajánlásával a franciák fontos szövetségesre tettek szert. A csádi hadsereg az elmúlt évtizedek sivatagi háborúiban komoly tapasztalatokat szerzett a Szahara mostoha viszonyai között vívott harcok és az irreguláris hadviselés elleni küzdelem terén.⁷³ Mindez létfontosságú volt Párizs számára a küszöbön álló északi tisztogató műveletekhez.

Mint láttuk, a kezdeti harcok után az iszlamisták hamar felhagytak a szemtől szembeni küzdelemmel, amihez nagyban hozzájárult a francia offenzíva szervezettsége. Az intervenciók erői pontos és precíz csapásokkal gyengítették meg a felkelők állásait, amelyeket a légierő vadászbombázói és harci helikopterei hajtottak végre, majd a páncélozott harcjárműveken és szállító harcjárműveken érkező gyalogság megtörte a maradék ellenállást is. A légi és szárazföldi komponens közti együttműködés kiemelkedő volt. A légierő alkalmazásában a franciák komoly tapasztalatokra tettek szert a 2011-es líbiai hadműveletekben, és ezt most remekül kamatoztatták. Párizs a hadműveletek során a gyorsaságra és a pontosságra helyezte a hangsúlyt. A parancsnokság tisztában volt vele, hogy viszonylag kis létszámú ellenféllel állnak szemben, és kisebb különleges alakulatok bevetése is alapvető változást hozhat a harcok menetében, mint ahogy az a sevaréi repülőtér vagy Gao stratégiai pontjainak elfoglalása során megmutatkozott. A gyorsan mozgó, ugyanakkor jelentős tűzerőt képviselő francia járművek, mint a sok szempontból kifejezetten az afrikai hadszínterekre tervezett AMX-10 RC-k ideálisak voltak a mali viszonyok között: remek manőverező képességüknek köszönhetően képesek voltak megbirkózni a nehéz tereppel és az infrastruktúra hiányával, ugyanakkor aránylag kis tömegüknek köszönhetően légi úton könnyen telepíthetőek voltak, és a gyengébb hidak is elbírták őket. Mindezen előnyök kihasználásával és kombinálásával a franciák a harcok első szakaszában elkerülték a szükségtelen veszteségeket (a franciák mindössze egyetlen katonát veszítettek a harcok első szakaszában), és az egész világ számára megmutatták, hogy képesek egy kiterjedt összhaderőnemi művelet gyors és sikeres végrehajtására.

A harcok második szakasza – az Opération Panther

A gyors sikerek ellenére nyilvánvaló volt, hogy a felkelők ereje nem tört meg, és újabb csapásokra van szükség az északi területek pacifikálásához. Az iszlamisták abban bíztak, hogy az óriási területek szétforgácsolják a franciák erőit, és ezáltal az európaiak elvesztik rugalmasságukat és gyors reagálási képességüket. Február 5-én Gao külvárosában a felkelők rakétákkal, aknavetőkkel és géppuskákkal nyitottak tüzet a szövetséges erőkre. A támadásban több francia katona is megsebesült.⁷⁴ Pár nappal később sor került az első öngyilkos merényletekre a városban. Ezzel párhuzamosan a beérkező csádi erők is elszenvedték első veszteségeiket egy rajtaütésben.

A szaporodó támadások és az előző háborúk tapasztalatai alapján a franciák nem akartak időt engedni a lázadóknak, hogy rendezzék soraikat, ezért a különleges erők február

⁷³ Chadian Soldiers Join Battle for Northern Mali. *allafrica.com*, 2013. 01. 23.

⁷⁴ French, Malian Troops Clash With Islamists Around Gao. *allafrica.com*, 2013. 02. 06.

19-én megkezdték a műveletek kiterjesztését az Adrar des Ifoghas hegyvidékére. A 250 000 km²-es terület valójában csak pár száz méterre emelkedik ki a környező síkság 500 méteres tengerszint feletti magasságából. A széles és sekély völgyektől szabdalt, gránit-tömbökkel teleszórt, barlangokkal teli terep azonban nagyban megnehezíti a járművek számára a haladást, ugyanakkor – köszönhetően az eldugott, de állandó vízelőhelyeknek – ideális rejtekhelyül szolgál a gerilláknak.⁷⁵ Ráadásul a hegység vonulatai épp az algériai–mali–nigeri hármast találkozásánál húzódnak, így nehezen ellenőrizhető nemzetközi felvonulási területet jelentenek a dzsihadisták számára. Az óriási méretek, a nehéz terep, illetve az iszlámisták helyismerete nagyban megkérdőjelezte a francia szándékok kivitelezhetőségét. A szövetségesek lényegében tűt kerestek a szénakazalban.

A művelet első fázisában 150 francia és mali katona nyomult be a területre, erős légi komponens támogatása mellett. A franciák egy halottat vesztek a február 19-i összecsapásokban, míg az iszlámisták húszat: Harold Vormezele őrmester volt a második francia katona, aki elesett az *Opération Serval* során. Az őrmester halála jelezte a szövetségeseknek, hogy a hegyek között a korábbiaknál nehezebb harcok várnak rájuk. Bár Hollandie elnök úgy fogalmazott, hogy a mali műveletek végső szakaszukba jutottak, a fejlemények hamarosan árnyalták az államfő szavait.⁷⁶ Február 21-én súlyos összecsapás alakult ki az *Opération Panther* támogatására felvonult csádi alakulatok és a különféle iszlámista csoportok között. A harcokban hivatalos közlések szerint 13 csádi katona és 65 dzsihadista veszttette életét.⁷⁷ A következő napok harcaiban tíz újabb afrikai békefenntartó esett el.⁷⁸

Az *Opération Panther* jelentős veszteségeket okozott a felkelőknek is. A szövetséges alakulatok több száz dzsihadistával végeztek, megsemmisítettek számos járművet és fegyverraktárt. Az ellenséget felkutató és megsemmisítő (úgynevezett „seek and destroy”) akcióban részt vevő immár 1200 francia és 800 csádi katona számára a legnagyobb sikert mégis az jelentette, hogy február végén az összecsapásokban életét veszttette Abdelhamid Abou Zeid, az AQMI regionális parancsnoka, a felkelés egyik fő irányítója.⁷⁹ Pár nappal később a csádi erők bejelentették, hogy végeztek Mohtar Belmohtarral, az AQMI másik helyi parancsnokával, az algériai In Amenas gázmező elleni támadás megtervezőjével is.⁸⁰ Előbbi halálát az al-Káida is megerősítette.⁸¹ A harcok intenzitását jelzi, hogy a csádiak mellett a franciák is több halottat vesztek a hegység szívében, az Ametetai-völgyben vívott küzdelemben.⁸² A felkelők egyre professzionálisabban alkalmazták a rögtönzött robbanóeszközöket (IED-kat) és az egyszerű aknákat, amelyekkel több AMX-10 RC-t is megrongáltak, illetve megsemmisítettek.⁸³

75 Ametetai – Abou Zeid’s Stronghold in the Adrar des Ifoghas. *deserttravels.wordpress.com*, 2013. 03. 05.

76 Hollande: We are in ‘the final phase’ of the Operation in Mali. *lajeunepolitique.com*, 2013. 02. 21.

77 Thirteen Chadian Soldiers, 65 Rebels Killed in Mali. *reuters.com*, 2013. 02. 22.

78 Ten Chadian Soldiers Killed Fighting Islamists in Mali. *reuters.com*, 2013. 02. 24.

79 Al Qaeda Commander Abou Zeid Killed in Mali: Algeria’s Ennahar TV. *reuters.com*, 2013. 02. 28.

80 French Soldier Killed in Mali, Belmokhtar Fate Unsure. *reuters.com*, 2013. 03. 03.

81 AQIM Confirms French Killed Leader in Mali. *allafrica.com*, 2013. 03. 05.

82 French Soldier Killed in Mali. *bbc.co.uk*, 2013. 04. 19.

83 In Memoriam: Caporal Alexandre van Dooren, 1er RIMa, tué au Mali. *lignesdedefense.blogs.ouest-france.fr*, 2013. 03. 17.

A Kidal régió és az Adrar des Ifoghas, az Opération Panther színhelye

Forrás: Mali's Mountains: An 'Impenetrable Safe Heaven' for Jihadists?

Notesontheperiphery.wordpress.com, 2013. 03. 09.

Az *Opération Panther* hivatalosan március 25-én ért véget. A szövetségesek ugyan súlyos veszteségeket okoztak a dzsihadistáknak, de nem sikerült, nem is sikerülhetett teljesen felszámolni bázisaikat. A jól vezetett összhaderőnemi műveletek ellenére a francia erők képtelenek voltak arra, hogy ellehetetlenítsék a lázadók tevékenységét. Az óriási terület lezárásához és módszeres átfésüléséhez több tízezres haderőre lett volna szükség, amely nem állt rendelkezésre. Így a felkelők a nyitott határokon keresztül folyamatosan pótolni tudták veszteségeiket, s újabb és újabb akciókat hajtottak végre Kidalban és a délebbi városokban.⁸⁴

A harmadik szakasz – a gerillaháború

Az *Opération Panther*-rel a franciák a nyilvánvaló katonai elképzelések mellett fontos politikai célkitűzéseket is teljesíteni véltek: a művelet annak demonstrálására használhatták, hogy jelentősen gyengítették a felkelők képességeit, és ezzel kezdetét veheti a francia kontingens létszámának csökkentése, amelynek keretében 4000 főről júliusig 2000, 2013 végéig pedig 1000 főre apad a missziójuk.⁸⁵ Ennek megfelelően április elején megkezdtek az első alakulatok kivonását az országból. Párizs eközben az AFISMA még mindig részben beérkezőben levő 6300 katonájára és a mali kormányerőkre igyekezett átestálni az északi városok ellenőrzésének feladatát.⁸⁶ A franciák persze felismerték ennek veszélyeit. Tekintettel az afrikai csapatok korlátozott bevethetőségére és gyenge felszereltségére, az

84 Fighting Continues as Rebels Hit North Mali. *aljazeera.com*, 2013. 03. 25.

85 Suicide Bombing in Mali Kills Chad Soldiers. *allafrica.com*, 2013. 04. 12.

86 France Withdraws First Batch of Soldiers from Mali. *channelnewsasia.com*, 2013. 04. 09.

1000 fős francia kontingens egyfajta gyorsreagálású erő szerepét fogja ellátni az AFISMA, illetve július 1-jétől az azt váltó ENSZ-misszió, a MINUSMA (lásd később) és a kiképzés alatt álló mali kormányerők mellett.⁸⁷

Úgy tűnik, hogy az azóta eltelt másfél hónapban az ország északi területein lassan, de biztosan kiépülnek egy elhúzódó aszimmetrikus háború feltételei. Heti rendszerességgé váltak az IED-s és öngyilkos támadások, valamint a kisebb rajtaütések, amelyek mind a franciák, mind a többi szövetséges soraiban szedik áldozataikat.⁸⁸ Párizsnak eddig összesen 6 katonája esett el a mali harcokban, ezenkívül 30 csádi,⁸⁹ 2 nigériai,⁹⁰ 1 togói és egy Burkina Fasó-i⁹¹ békefenntartó veszítette életét a műveletekben 2013. május 12-ig. A mali kormányerők veszteségét 70 fő körülre becsülik, míg az elesett lázadók száma március végéig elérte a 600-at.⁹²

A kialakult patthelyzet látszólagos, s valójában a felkelőknek kedvez. A terrorcsoportok idővel egyre jobban el fogják sajátítani az aszimmetrikus hadviselés fortélyait, az IED-k pontos elkészítésétől a rajtütésekig, az öngyilkos támadásoktól a helyi szimpatizánsoktól való információszerzésig. Ebben segíti őket, hogy az iszlamisták tízhónapos uralma alatt az eddig mérsékelt lakosság egy részét sikerült radikalizálniuk. Ezek a szimpatizánsok információval és felszereléssel látják el a sejteteket, valamint búvóhelyeket és támogatást nyújtanak a dzsihadista harcosoknak, aminek révén hosszú távú ellenállásra rendezkedhetnek be. A francia erők kezére került dokumentumok alapján pedig – erről a későbbiekben még részletesen ejtünk szót – minderre a radikálisok új szemlélettel és taktikával készülnek.⁹³ Április végén riasztó fejlemény volt, hogy a mali biztonsági erők a fővárosban, Bamakóban számoltak fel egy nyolc tagból álló, a MUJAO-hoz (*Mouvement pour l'unicité et le jihad en Afrique de l'Ouest*) kötődő iszlamista sejtet. A csoport északon kiképzett tagjai azért utaztak délre, hogy az északi városok után Bamakóban is robbantásos merényleteket hajtsanak végre, és kiterjesszék a terrort a feketék lakta területekre is.⁹⁴ Mindez mutatja, hogy a taktikai szintű katonai sikerek ellenére az iszlamista erők megtörése még várat magára, sőt a jelenlegi felállás szerint hosszú távon a stratégiai előny az ő oldalukon van.

Belpolitikai kilátások

Mint fent jeleztük, a mali válság megnyugtató rendezéséhez elengedhetetlen a központi kormány és az MNLA közötti megegyezés. Az ősz folyamán, amikor a helyzet egyre fenyegetőbbnek tűnt Bamako számára, és a külföldi beavatkozás késett, úgy tűnt, hogy a felek közt folyó Burkina Fasó-i tárgyalások eredményre fognak vezetni. Ekkor Diocounda

87 Malian Army Approaches Rebel-held Northern Town of Kidal. *reuters.com*, 2013. 05. 12.

88 Suicide Bombing in Mali Kills Chad Soldiers. *allafrica.com*, 2013. 04. 12.; Three Suicide Attacks Strike Army, Nigerian Soldiers in Mali. *reuters.com*, 2013. 05. 10.; France Says Soldier Killed in Combat in Northern Mali. *reuters.com*, 2013. 04. 29.

89 Three Chadian Soldier Killed in North Mali Suicide Bombing. *reuters.com*, 2013. 04. 12.

90 Two Killed, Four Injured In Bomb Attacks On Mali-bound Nigerian Troops At Okene. *saharareporters.com*, 2013. 01. 19.

91 63 Mali soldiers, 600 Islamists 'killed this year'. *starafrika.com*, 2013. 03. 27.

92 Uo.

93 Insight: Islamist inroads in Mali may undo French war on al Qaeda. *reuters.com*, 2013. 03. 13.

94 Mali Breaks Up Suspected Militant Cell in Bamako: Security Sources. *reuters.com*, 2013. 04. 29.

Traoré elnök és a mögötte álló Amadou Sanogo százados számára – bevethető haderő híján – az egyetlen esély az iszlamisták megállítására a tuaregekkel való kiegyezés látszott. Az MNLA ehhez megnyitotta az utat azzal, hogy lemondott az önálló államiság további erőltetéséről, s megegyezett az autonómiával is. Az MNLA nyilatkozataiban egyre inkább elhatárolódott az iszlamistáktól, és kilátásba helyezte, hogy a Bamakóval való megállapodás esetén hajlandó felajánlani fegyveres erejét a radikálisok elleni harchoz.⁹⁵ Tekintettel a tuaregek helyismeretére, jártosságára a sivatagi hadműveletekben, valamint az iszlamistákkal való korábbi együttműködésükre, szolgálataik – megerősítve esetleg minimális külföldi szerepvállalással – döntő fordulatot hozhattak volna a harcokban. A kooperáció az MNLA-nak is érdekében állt, hisz két legyet üthettek volna egy csapásra: vereséget mérve áruló szövetségesükre visszafoglalhatták volna az elvesztett északi városokat, valamint megvalósíthatták volna a Malin belüli autonóm tuareg terület létrehozására vonatkozó évtizedes terveiket.

A januári iszlamista offenzíva, majd az azt követő francia beavatkozás azonban alapjaiban írta felül a stratégiai érdekeket. Bár január végén Traoré ideiglenes elnök még úgy nyilatkozott, hogy hajlandó folytatni a tárgyalásokat az MNLA-val (míg az iszlamistákkal való megegyezés lehetőségét kizárta), ez pusztába kiáltott szó maradt.⁹⁶ A francia intervencióval, az AFISMA erőinek beérkezésével, illetve az EUTM Mali jóvoltából Bamako látszólag erősebb katonai támogatókra tett szert, mint amit az MNLA jelentett volna. A kormányzat – folytatva korábbi hintapolitikáját – egyre kisebb érdeklődést mutatott a tuaregekkel való tárgyalások iránt, miközben a franciák mellett előre törő csapatai számos atrocitást követtek el a világosabb bőrű berber és arab eredetű lakosokkal szemben, akiket a felkelők támogatásával vádoltak.⁹⁷ Mindez nem segítette elő a felek közti megbékélést. Az MNLA és Bamako között ismét nőtt a feszültség, ami jól megmutatkozott Kidal visszafoglalásánál, amikor a tuaregek nem engedték be a kormányerőket a városba.⁹⁸ A központi kormány kompromisszumképtelenségét jól jellemzi, hogy május közepén kilátásba helyezte: ha kell, fegyverrel foglalják vissza a területet, és csapatai meg is indultak a város irányába.⁹⁹

Az MNLA és a kormányerők között esetleg kirobbanó új harcoknak beláthatatlan következményei lennének. Ez a nemzetközi erők számára meglehetősen kényelmetlen helyzetet teremtene, hisz Bamako támogatására érkeztek az országba, és a tuaregek a nemzetközi jog értelmében felkelők, akik a legitim kormányhatalom ellen lázadtak fel. Ugyanakkor a franciák fő ellenségei nem a világi tuaregek, hanem az iszlamisták. Párizs és a nyugati érdekcsoportok számára a tuaregek ügye másodlagos, sőt követeléseik – tekintettel a népcsoport évtizedes, tudatos marginalizációjára – még jogosnak is tekinthetők. A szereplők többsége – kivéve, úgy tűnik, a bamakói kormányt – tisztában van vele, hogy az MNLA-val és az egyéb tuareg csoportokkal való megegyezés nélkül nem érhető el stabilitás és béke az országban. Egy újabb összecsapásban azonban a külföldnek elvben

95 Touareg Rebels, Mali Meet in Ouagadougou. *allafrica.com*, 2012. 12. 05.

96 Mali's Dioncounda Traoré Rules Out Talks With Islamist Ansar Dine. *allafrica.com*, 2013. 01. 31.

97 UN Reports Serious Escalation of Retaliatory Violence by Govt Troops. *allafrica.com*, 2013. 03. 12.

98 French Troops Arrive in Kidal Without Malians. *english.rfi.fr*, 2013. 01.30.

99 Malian Army Approaches Rebel-held Northern Town of Kidal. *reuters.com*, 2013. 05. 12.

mégis a legitim kormányt kellene támogatnia, ami biztosan aláásná az MNLA-val való megegyezés esélyét.

Ha az észak és dél közötti ellentét nem volna elég, a központi kormányon belüli törésvonalak is egyre élesebbek, és a 2013 júliusára tervezett, Párizs által is erőltetett államfői és parlamenti választás miatt csak tovább erősödtek.¹⁰⁰ Továbbra sem tisztázott a Diocounda Traoré vezette új civil adminisztráció és a korábbi puccsista, Amadou Sanogo százados, valamint a mögötte álló katonai csoport viszonya. A feleknek szükségük volt egymásra az iszlamisták elleni harcban, de a közvetlen veszély elmúltával mindenki a közelgő választásokra koncentrál. Ráadásul megjelentek a színen a 2012. márciusi puccs során megbuktatott exelnök, Amadou Touré hívei is. 2013 februárjában a főváros utcáin fegyveres összecsapásokra került sor a Touréhoz továbbra is hű alakulatok, a „vörössapkások” és a Sanogóval szimpatizáló „zöldsapkás” egységek között.¹⁰¹ A három politikai főszereplő és híveik közti ellentétet az is táplálja, hogy mindhárman különböző fekete népcsoportok tagjai: Traoré a mande Sarahkhole etnikum tagjai, Sanogo a gur Senoufo törzsé, míg az exelnök a szintén mande Mandinkáké.¹⁰² Így a bamakói konfliktus tipikus példája az Afrikán belül tapasztalható, a politika etnicizálására irányuló törekvésnek.

Mindezek miatt nehezen érthető, hogy a nemzetközi közösség Franciaországgal az élen miért ragaszkodik a júliusi választásokhoz. Külső szemlélő számára nem tűnik valószínűnek, hogy a voksolás tisztább viszonyokat teremt az eleve kusza mali belpolitikában, nem beszélve az északi területek tisztázatlan sorsáról és a folyamatban levő hadműveletekről.

A nemzetközi szereplők

Párizs januári fellépése véget vetett annak a bizonytalankodásnak, ami a mali válság kezelése terén uralkodott a külső szereplők között. A nyugati államok, a nagy nemzetközi szervezetek (ENSZ, Afrikai Unió, ECOWAS, Európai Unió) és a régió országai hónapokon keresztül egymásra mutogattak arra várva, hogy a másik cselekedjen helyettük. Az *Opération Serval* katalizátorként hatott a folyamatra, ami megmutatkozott az AFISMA erőinek gyors telepítésében vagy az EUTM Mali megalakításában, de nem oldott meg minden problémát. Az elmúlt évek modelljének megfelelően az afrikai államok biztosították volna a válságkezeléshez szükséges katonákat, ám a művelet finanszírozása a csapatok fizetésétől kezdve a megfelelő felszerelésükig szinte teljes egészében a nyugati donorországokra hárult volna. A szükséges egymilliárd dollárnyi összeget azonban – amely a misszió 2013-as finanszírozását biztosította volna – a donorok nem bocsátották rendelkezésre, a januárban tartott addisz-abebai konferencián mindössze 455 millió dollár felajánlás történt, és annak is késett a kifizetése. Nem véletlen, hogy az afrikai vezetők már ekkor felvetették, hogy a művelet kerüljön ENSZ-irányítás alá, és a világszervezet közös költségvetéséből finanszírozzák a békefenntartói tevékenységet.¹⁰³ Az afrikaiak nehézségeit jól szemlélteti, hogy korábban már Párizs is jelezte, szükségesnek látná az ENSZ bekapcsolódását a válságke-

100 Uo.

101 *African Troops Arrive As Divisions Fracture Malian Army*. *allafrica.com*, 2013. 02. 13.

102 *Dioncounda Traoré – Mali's Incoming President*. *aficareview.com*, 2012. 04. 12.

103 *African Leaders Call for U.N. Mandate for Mali Mission*. *reuters.com*, 2013. 02. 28.

zelésbe. Az *Opération Serval* első három hete 70 millió euróba került Franciaországnak, és az afrikai szerepvállalás minden további napja 2,7 millió euróval növelte és növeli Párizs költségeit.¹⁰⁴ Ez pedig még akkor is komoly teher, ha a nyugat-európai ország pénzügyi lehetőségei összehasonlíthatatlanok afrikai szövetségesei forrásaihoz képest.

Hosszas egyeztetések után végül a világszervezet vállalta az AFISMA átvételét. Április 25-én az ENSZ BT 2100-as számú határozatával hozzájárult a MINUSMA elnevezésű (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali*) békefenntartó és stabilizációs misszió telepítéséhez. A továbbra is meglehetősen ingatag biztonsági helyzetre tekintettel az ENSZ az AFISMA alakulatainak átvételén túl további erősítést tartott szükségesnek, és a MINUSMA létszámát összesen 12 640 főben (11 200 katona, 1440 rendőr) határozta meg. A határozat felhatalmazta az országban maradó francia alakulatokat, hogy szükség esetén („közvetlen és súlyos fenyegetés”) a MINUSMA segítségére siessenek „minden szükséges eszközzel”.¹⁰⁵ A BT-ben nem sikerült elérni, hogy a misszió békekikénszerítő, offenzív mandátumot kapjon, hasonlóan a Kongói Demokratikus Köztársaságban tevékenykedő ENSZ-művelethez. A MONUSCO kötelékében márciusban egy „intervenciós dandárt” hoztak létre három gyalogoszázalóalj, egy tüzér-, egy különleges műveleti és egy felderítőszázad bevonásával, amelynek feladatát a felkelő csoportok elleni, szükség esetén támadó jellegű katonai műveletekben jelölték meg.¹⁰⁶ Oroszország Mali esetében nem járult hozzá hasonló megoldáshoz, így maradt a misszió alapvetően támogató-békefenntartó jellege, önvédelemre, valamint a civil lakosság védelmére korlátozódó fegyverhasználati jogkörökkel.¹⁰⁷ Ezért – mint azt korábban említettük – a támadóbb jellegű műveletek terhét valószínűleg továbbra is az országban maradó, folyamatosan csökkenő erejű francia alakulatok fogják viselni.

Az Európai Unió – tekintettel közvetlen gazdasági és biztonsági érdekeire – szintén igyekszik szerepet játszani a mali konfliktus kezelésében. Az EU a szokásos megközelítésével csak a kormányerők kiképzésében, a biztonsági szektor reformjában, az emberi és humanitárius jogok érvényesülésének erősítésében vállal szerepet. A 200 főnyi kiképző legénységet egy 250 fős támogató egység egészíti ki. Az EUTM Mali első mandátuma 15 hónapra szól.¹⁰⁸ A misszió előőrse 70 fővel február 8-án érkezett meg a bamakói repülőtérre,¹⁰⁹ majd tíz nappal később az EUTM Mali hivatalosan is megkezdte működését.¹¹⁰ A kiképzési feladatok mellett az EU abban is szerepet vállalt, hogy logisztikai támogatást nyújtson az AFISMA részére, különösen a légi szállítás terén. Svédország felajánlása például közvetlenül érintette hazánkat is, mert a pápai bázis közös működtetésű C-17-eseinek Stockholm rendelkezésére álló repülőóráit ajánlotta fel a művelet számára.¹¹¹ A misszióban

104 UN Considers French Request to Take Over Mali Intervention Force. *allafrica.com*, 2013. 02. 27.

105 UNSCR 2100/2013. *un.org*, 2013.

106 MONUSCO Mandate. *un.org*, 2013.

107 U.N. Security Council Approves Creation of Mali Peacekeeping Force. *reuters.com*, 2013. 04. 25.

108 European Union Training Mission Mali. Mandate and Objectives. *eutmmali.eu*, 2013.

109 Advance Party of EUTM Mali Arrives in Bamako. *consilium.europa.eu*, 2013. 02. 08.

110 EU Training Mission in Mali Launched. *consilium.europa.eu*, 2013. 02. 18.

111 European Union Continues Logistical Support for Mali. *flickr.com*, 2013. European Union Enables Logistical Support for Mali. *flickr.com*, 2013.

összesen 22 tagállam katonái vesznek részt.¹¹² Magyarország hat mesterlövész-kiképzővel, három egészségügyi szakemberrel és egy összekötő tiszttel járult hozzá a művelethez.¹¹³

Jelentős sajtója ellenére az EUTM Mali jelentősége meglehetősen korlátozott. A mali kormányerők kiképzése csak éves távlatokban mérhető, ráadásul eredményessége az előzmények ismeretében kérdéses. (Amadou Sanogo százados, illetve a felkelőkhöz átálló tuareg kormánykatonák egy része is kapott nyugati kiképzést.) Mali számára jelenleg nem az a legégetőbb kérdés, hogy ki képezze ki hadseregét, hanem hogy ki veszi fel a küzdelmet az iszlamistákkal, márpedig ebben az EU nem vállal szerepet. Nem véletlen, hogy a német szerepvállalásról írott tanulmányában Hettyey András a szükséges minimumról ír a nyugat-afrikai válság kapcsán, ami nemcsak Berlin, hanem Brüsszel hozzáállását is jól jellemzi.¹¹⁴

Ráadásul az európai katonák – ha az öngyilkos merényletek elérik a fővárost – bizonyosan célpontul szolgálnak majd a felkelők számára, nem beszélve a különféle bama-kói frakciók közti összecsapásokról. Ha a választási küzdelem erőszakos formákat ölt, az EUTM katonái könnyen egy déli polgárháború keresztútjében találhatják magukat.

További kilátások

A robusztus januári külföldi intervenciót követő optimizmus az elmúlt négy hónapban alaposan megkopott. A francia erők hamar visszaszorították az iszlamistákat a nagyobb városokból, de azok a várakozásoknak megfelelően elhúzódó aszimmetrikus háborúba kezdtek. Az inváziós erők műveletei az Adrar des Ifoghas hegységben nem hozták meg a kellő eredményt. Az AFISMA nem volt képes érdemben befolyásolni a harcok menetét, és hamar egyértelművé vált, hogy csak akkor van esély a békeművellet fenntartására, ha az átkerül az ENSZ illetékességi körébe, s létszámát csaknem megduplázzák.

A franciáknak azonban így is maradniuk kell az országban, mert senki sincs, aki hajlandó lenne támadó műveleteket vezetni a dzsihadisták ellen. A nigeri uránbányák miatt Párizs nem engedheti meg magának, hogy elhanyagolja a konfliktust. Franciaország a nukleáris energia legnagyobb hasznélvezője Európában: az ország reaktorainak több mint 63 000 megawattnyi teljesítménye háromszorosa Oroszországnak. Ráadásul Párizs elektromosenergia-felhasználásának 77%-át fedezik az atomerőművek, ami a legmagasabb arány a kontinensen (a következő Belgium és Szlovákia 54, illetve Ukrajna 47,2%-kal).¹¹⁵ Niger kulcsszerepet játszik a francia uránimportban, ezért az európaiak nem engedhetik meg, hogy a felkelés veszélyeztesse a kitermelést.

A külföldi szereplők számára súlyos csalódást jelentett a bamakói kormány kompromisszumképtelensége, amellyel a biztonsági helyzet javulásával lényegében megszakította a tárgyalásokat az MNLA-val, eljátszva ezzel a konfliktus rendezésének legkézenfekvőbb és legegyszerűbb módját. Az MNLA helyismeretével a mali kormányerők a franciák és az

112 207 francia, 73 német, 59 spanyol, 40 brit, 33 cseh, 31 belga, 20 lengyel, 14 svéd, 14 olasz, 10 finn, 10 magyar, 8 ír, 7 osztrák, 4 bolgár, 4 görög, 3 szlovén, 2 észt, 2 litván, 2 lett, 1 luxemburgi, 1 román és 1 portugál katona.

113 Magyarország tíz kiképzőt küld Maliba. *origo.hu*, 2013. 02. 14.

114 Hettyey András: A szükséges minimum? Németország szerepvállalása Maliban. *MKI Elemzések*, 2013/5.

115 Nuclear Power Plants in Europe. *euronuclear.org*, 2013.

afrikaiak támogatásával hamar kiszoríthatták volna a dzsihadistákat az országból. Bamako helyett bosszúhadjáratba kezdett a visszafoglalt területeken, ami nagyban megnehezítette a tuaregek és a kormány közti megegyezést. Mindezek tükrében akár szimbolikus gesztusként is értékelhető, hogy április végétől a csádi erők is megkezdték kivonulásukat az országból.¹¹⁶

A júliusi választások közeledte a bamakói politikai csoportokon belül is felerősítette az ellentéteket. Csak bízhatunk benne, hogy a szereplők kellő józansággal rendelkeznek majd ahhoz, hogy ne menjenek el a végsőhöz a hatalomért folytatott küzdelemben.

Mindezek mellett a legriasztóbb jelenség mégis a mali társadalom egyes rétegeinek radikalizálódása. Bár a dzsihadisták ideológiája egyes terrorsejtek jelenléte miatt sosem volt teljesen ismeretlen az országban, a lakosságon belül a radikálisok gyakorlatilag nem rendelkeztek támogatással. Ezek után megdöbbentő volt, hogy az iszlamisták alig tízhónapos uralma alatt milyen mélyen sikerült beépülniük a helyi közösségekbe, és kiépíteniük bázisaikat a társadalom szinte minden rétegében. Bár a világ elsősorban a lerombolt timbuktu mauzóleumokról és a saría erőszakos alkalmazásáról értesült, az iszlamisták nem mindenütt voltak ilyen szúklátókörűek. A bevonuló dzsihadisták a fegyelmetlen tuaregek kiszorítása után rendet és fegyelmet teremtettek a városokban, véget vetettek az etnikai villongásoknak, ráadásul a francia erők kezére kerültek dokumentumok alapján sok esetben radikálisan új irányvonallal próbálkoztak. Abdelmalek Droukdel, az AQMI egyik algériai emírje arra biztatta a harcosokat, hogy próbáljanak alkalmazkodni a helyi viszonyokhoz, vegyék figyelembe az egyes népcsoportok igényeit, és ne a saría legkeményebb formájának bevezetésével kezdjék regnálásukat. A dzsihadisták sikeresen építettek arra is, hogy Bamako elhanyagolta az északi területeket, miközben az AQMI és az Anszár Din azt ígérte az ott lakóknak, hogy végre egy olyan kormányzat veszi át a hatalmat, amely törődik velük. Az sem volt elhanyagolható szempont, hogy a harcosok toborzásánál az iszlamisták komoly összegeket fizettek a jelentkezőknek – a reménytelen gazdasági helyzetű északi területeken sokan pusztán megélhetési okokból csatlakoztak a felkelőkhöz. Mindez elegendő volt ahhoz, hogy az iszlamista sejtek a francia bevonulás után is fenntarthatásuk művelési képességüket a városokban, ahol élelemre, fegyverekre, információra, illetve oltalomra számíthatnak szimpatizánsaiktól.¹¹⁷ Ez az infrastruktúra megfelelő háttérrel biztosít ahhoz, hogy a dzsihadisták elhúzódó háborút viselhessenek a kormányerők és az azokat támogató külföldi csapatok ellen. Így a mali „dzsihadista bástya” sikeres felszámolása egyre inkább a távoli jövő homályába vész.

116 Chad's Leader: Troops to Leave Mali Guerrilla War. *news.yahoo.com*, 2013. 04. 05.

117 Insight: Islamist Inroads in Mali May Undo French War on al Qaeda. *Reuters.com*, 2013. 03. 13.